

Kulturní památky a ochrana vlastnického
práva
Restituční předpisy, kulturní památky
v rámci restitucí

Hana Adamová

PVP Ochrana kulturních památek

Podzim 2024

- Preambule Ústavy...
- odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství,...
- Čl. 11 odst. 2 Listiny: Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice.
- Čl. 11 odst. 3 Listiny : Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.
- Č. 11 odst. 4 Listiny: vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.
- § 1 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Účelem zákona je vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování politickoorganizační a kulturně výchovné funkce státu při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví, na estetické výchově pracujících a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.

Zákon zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

- Nevylučuje chráněné památky z vlastnictví soukromých osob
- Podle povahy ochrany stanoví vlastníkům povinnosti - omezení vlastnického práva ve smyslu čl. 11 Listiny
- Omezení by mělo vyhovovat požadavkům ústavního pořádku (proporcionalita)
- Povinnosti vlastníka památek dané podle míry hodnoty a přiznané ochraně dané památky

Omezení podle toho, zda jde o kulturní památkou, objekt památkové rezervaci, v památkové zóně, v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny

Povinnost vlastníků potenciálně hodnotných objektů

- Vlastníci věcí nebo staveb, které pro svou mimořádnou uměleckou nebo historickou hodnotu by mohly být v souladu se společenským zájmem prohlášeny za kulturní památky, jsou povinni oznámit ministerstvu kultury, krajskému úřadu nebo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností na jejich písemné vyzvání požadované údaje o těchto věcech nebo stavbách a jejich zamýšlené změny, umožnit těmto orgánům nebo jimi pověřené odborné organizaci státní památkové péče prohlídku těchto věcí nebo staveb, popřípadě pořízení jejich vědecké dokumentace.

Omezení vlastníka kulturní památky -

Každé prohlášení budovy za kulturní památku je z povahy věci omezením vlastnického práva, neboť z toho plynou jejímu vlastníku ex lege povinnosti (MS v Praze 14 As /2024)

Vlastník kulturní památky

- je povinen na vlastní náklad pečovat o její zachování, udržovat ji v dobrém stavu a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením.
- je povinen užívat pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu
- povinen oznamovat každé ohrožení nebo poškození kulturní památky oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o národní kulturní památku krajskému úřadu, a vyžádat si jeho rozhodnutí o způsobu odstranění závady.
- vlastník kulturní památky je povinen v případě zamýšleného prodeje kulturní památky, jde-li o movitou kulturní památku nebo jde-li o národní kulturní památku, ji přednostně nabídnout ministerstvu kultury ke koupi (úplatnému nabytí do státního vlastnictví), s výjimkou prodeje mezi osobami blízkými nebo spoluvlastníky; je-li národní kulturní památkou pouze stavba, která není samostatnou věcí, vztahuje se právo státu na přednostní koupi na nemovitost, jíž je národní kulturní památka součástí.
- zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí (dále jen "obnova"), je povinen si předem vyžádat rozhodnutí nebo závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, rozhodnutí nebo závazné stanovisko krajského úřadu.
- .

Příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky

- Vlastníku kulturní památky může obec nebo kraj na jeho žádost poskytnout ze svých rozpočtových prostředků, jde-li o zvlášť odůvodněný případ (špatný technický stav, pokud nebyl zaviněn vlastníkem, je využívána a zpřístupněna nebo vystavena veřejnosti pro kulturně vzdělávací nebo náboženské účely, nalézá se v pohledově významné poloze, nebo je ojedinělou kulturní památkou svého druhu) - **příspěvek na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky za účelem jejího účinnějšího společenského uplatnění.**
- Příspěvek může poskytnout i tehdy, nemůže-li vlastník kulturní památky uhradit z vlastních prostředků náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky.
- V případě mimořádného společenského zájmu na zachování kulturní památky může na obnovu kulturní památky poskytnout ze státního rozpočtu příspěvek ministerstvo kultury buď přímo, nebo prostřednictvím krajského úřadu, nebo prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Omezení vlastnického práva při obnově kulturní památky

- Zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí je povinen si předem vyžádat rozhodnutí nebo závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, rozhodnutí nebo závazné stanovisko krajského úřadu.

Omezení vlastníků v památkové rezervaci, v památkové zóně, v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny,

- Podle § 14 zák. o státní památkové péči:
- Povinnost k zamýšlené stavbě, změně stavby, terénní úpravě, umístění nebo odstranění reklamního zařízení, umístění nebo odstranění reklamního nebo informačního poutače, pokud nejde o reklamní zařízení podle stavebního zákona, odstranění stavby, úpravě dřevin nebo udržovací práci na této nemovitosti si předem vyžádat rozhodnutí nebo závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato jeho povinnost na základě tohoto zákona vyloučena (§ 6a a § 17 zákona o státní památkové péči).
- Rozsah oprávnění orgánu ochrany památkové péče: vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví se podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.
- Rozhodnutí (závazné stanovisko) orgánu památkové péče vydáno po projednání s odbornou organizací státní památkové péče (Národní památkový ústav)

- Blíže podmínky ochrany – též omezení vlastnického práva v prováděcích předpisech a rozhodnutích, OOP stanoví úpravu chráněných oblastí
- Příklad OOP Ministerstva kultury č. 3/2021, prohlášení částí města Brna za památkovou zónu
- <https://nxt.mkcr.cz/index.php/s/FkbBqzFT6YZJfPs?dir=undefined&openfile=152797>
- Památková zóna – části A, B, a C

Příklad památkové ochrana v části A

Při umístění staveb, zařízení, změně dokončených staveb a terénních úpravách musí být

- a) zachovány, resp. obnovovány hodnotné objekty s jejich vnějšími architektonickými a výtvarnými prvky, urbanistická struktura a kompoziční vazby urbánního organismu chráněného území;
- b) stavby a pozemky musí být využívány přednostně v souladu s jejich kulturněhistorickými hodnotami, přičemž budou respektovány jejich kapacitní a technické možnosti

....

Příklady námitek z odůvodnění

- Z návrhu vyplývá, že se de facto zastavuje vývoj budov - tedy jejich přestavby, rozšíření, zahuštění, zateplení, přizpůsobení klimatickým podmínkám, energetickým požadavkům a úsporám
- Direktivně to říká návrh pro Část A, kde se hovoří o charakteru střešní krajiny a s vědomím výše uvedeného výkladu NPU a rozhodovací praxe je jisté, že se tím míní právě i toto. Tyto plošné zakazující požadavky jsou nepřijatelné, protože blokují legitimní právo vlastníků na zacházení s vlastními nemovitostmi tak, aby se v nich dalo ekologicky a ekonomicky úsporně bydlet. Znemožňovat prostřednictvím instalace FV panelů a kvalitního zateplení nemovitosti snižovat vlastní uhlíkovou stopu plošně v celé městské části (či v její značné části) je v rozporu se současným vědeckým poznáním, že je nutné maximálně spořit energii, a tedy je plošné znemožnění skutečné úspory tepla a vyrábění elektřiny ze slunce vysoce nemorální.
- Reakce: Plošný zákaz čehokoliv není v předmětném opatření nikde zmíněn. Další stavební regulace území není myšlena jako plošný zákaz navyšování, instalace FV panelů či izolace. že vývoj v oblasti systémů solárních energií je natolik překotný, že toto opatření obecné povahy může stěží určit či předjímat detailní pravidla jejich užití. Při posuzování možnosti jejich aplikace se vždy vychází z individuálního vyhodnocení dopadu na konkrétní část území, respektive předmět ochrany. Novinkou v této rychle se rozvíjející oblasti jsou např. fotovoltaické krytiny, které mohou v krátké budoucnosti znamenat přelomový a vítaný výrobek pro objekty v památkově plošně chráněné oblasti

Námitky k OOP– vnímání zásahů do vlastnického práva

- Nepředstavitelné, aby dotčené orgány zkoumaly a posuzovaly každý jednotlivý záměr vlastníka nemovitosti na základě specifikace konkrétních kulturních hodnot výhradně podle neurčitých ustanovení OOP dle svého uvážení. Obecná formulace neurčitého pojmu kulturních hodnot přináší právní nejistotu do postavení vlastníků nemovitostí, kdy tato je ostatně v rozporu se zásadou legitimního očekávání
- Odpověď: V podmínkách ochrany nelze konkrétně či detailně stanovovat podmínky nakládání s každou nemovitostí, jež se nachází na území prohlašované památkové zóny. Určitá míra výkladu ustanovení OOP a jeho interpretace na konkrétní posuzované skutečnosti je tedy nevyhnutelná

Soudní přezkum OOP Ministerstva kultury č. 3/2021, prohlášení částí města Brna za památkovou zónu

- MS v Praze 3 A 15/2025, návrh na zrušení zamítnut, podána kasační stížnost
- Výtky: vady při přípravě, nepřezkoumatelnost, nevysvětluje dostatečně co proč chrání, neproporcionalita a nadbytečnost zásahu do vlastnického práva, neobstojí v testu racionality a účelnosti
- MS (bod 76), důvody v obecné rovině společně s příklady chráněných hodnot dostatečné, vhodné kompromisní vyličení objektů ochrany, důvodů ochrany a jejich podmínek, dostatečné, seznatelné a přezkoumatelné
- Není neúměrným zásah do VP (bod 80), z oop nevyplývá žádný zákaz, pouze podmíněnost stanovisky, jejich obsah nejde předvídat, z oop není zřejmé, jak by to mělo bránit dalšímu rozvoji
- V oop dostatečně vyloženy jeho přínosy i dopady, snahu o proporcionalitu vyjadřují 4 zóny

Příklady omezení vlastníků podle judikatury správních soudů

Konkrétní omezení vlastnického práva při opravě domu

- NSS 5 As 403/2020: žalobce, vlastník domu v městské památkové zóně Králíky, chtěl vyměnit dřevěná špaletová okna, otvíraná ven, členěná do latinského kříže, za okna plastová, otvíraná dovnitř, stejného členění, záporné stanovisko orgánu ochrany památkové péče
- KS názor akceptoval, plastové výplně v památkové zóně nepřijatelným cizorodým prvkem
- NSS jde o proporční omezení, směřující k dosažení sledovaného cíle, ochrana kulturně historických hodnot městské památkové zóny Králíky, uvedeného cíle nelze dosáhnout jinak, požadavek není nesplnitelný, dřevěná eurookna akceptovatelnou náhražkou, i s ohledem na hodnotu domu

Problémy fotovoltaických elektráren na budovách v památkových zónách.

KS v Hradci Králové, 30 A 28/2024, KS v Brně 4/2023, KS v Plzni 57 A 7 /2022, NSS 9 As 45/2023

Orgány památkové péče shledaly nepřípustné záměry vlastníků umístit na střechách svých nemovitostí fotovoltaické elektrárny

Střet soukromého zájmu vlastníků na umístění fotovoltaiky se zájmem památkové ochrany v daných lokalitách, k tomu lze přihlídnout k veřejnému zájmu na výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů, nicméně pokud jde o malou elektrárnu na domě jednotlivce může být přínos nepatrný, veřejný zájem tudíž zanedbatelný

Omezení sousedstvím

- NSS 5 As 17/2022 – schválen stavební záměr, rekonstrukce domu v sousedství domu prohlášeného za nemovitou kulturní památku, „Fuchsova vila, v Brně,“ vlastník kulturní památky a městská část zpochybnili stanovisko památkové ochrany, při povolení stavby nezohledněno, že je objekt chráněn jako prostředí kulturní památky, dokonce dvojdomku
- NSS prostředí památky je definováno úzkým sepetím s kulturní památkou, jeho narušením dojde současně ke snížení hodnoty samotné památky, rozhodující vazba mezi domem a památkou, zde dvě přiléhající, úzce související stavby

Pokud správní orgány nevážily vliv posuzovaného záměru na prostředí chráněné Fuchsovy vily, Porušily povinnost vydat rozhodnutí podle zvláštních právních předpisů, jimiž mohou být dotčeny zájmy státní památkové péče na ochraně nebo zachování kulturních památek nebo památkových rezervací a památkových zón a na jejich vhodném využití, jen na základě závazného stanoviska obecního úřadu obce s rozšířenou působností

Restituce

Majetkové přesuny v souvislosti se změnami hodnotového uspořádání po roce 1989

- Vybavení územně samosprávných celků majetkem (zejména přechody majetku na obce a kraje podle zákona č. 172/1991 Sb., přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, včetně historického majetku obcí – restituční povaha, zákon č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů), přechody v zásadě ex lege
- Restituce – vydávání majetku v rámci nápravy (zmírnění) majetkových křivd
- Privatizace - převody majetku ve prospěch soukromých osob v malé a velké privatizaci, podle zákonů č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

Restituční zákonodárství

Rozsáhlý soubor předpisů – mířící na různé okruhy bezpráví

- Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd
- Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích,
- Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku
- Zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem (řešícím zmírnění majetkových křivd způsobených židovským a spolkům v letech 1938 až 1945)
- Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, kterému předcházel zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého
- Zákony č. 173/1990 Sb. a č. 232/1991 Sb. restituující majetek Československé obce sokolské a jiných obnovených tělovýchovných organizací
- Zákon č. 126/1992 Sb., upravující navrácení majetku Československému červenému kříží
- Zákon č. 212/2009 Sb., kterým se zmírňují majetkové křivdy občanům České republiky za nemovitý majetek, který zanechali na území Podkarpatské Rusi v souvislosti s jejím smluvním postoupením Svazu sovětských socialistických republik

---

480/1991 Sb.

ZÁKON

ze dne 13. listopadu 1991

o době nesvobody

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky se usneslo na tomto zákoně:

§ 1

V letech 1948 až 1989 komunistický režim porušoval lidská práva i své vlastní zákony.

§ 2

Právní akty přijaté v době uvedené v [§ 1](#) se ruší jen tehdy, stanoví-li tak zvláštní zákony.

§ 3

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Havel v.r.

Dubček v.r.

Čalfa v.r.

Základní východiska restitučního zákonodárství I

- v ČR nebyl vytvořen jednotný režim
- Cílem mírnění některých majetkových křivd , jež byly na území ČR a jejich předchůdců spáchány v průběhu 20. století, zejména v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 – rozhodné období z hlediska nejvýznamnějších restitučních předpisů – viz hlavní zákony 87/1991 Sb., zákon č. 229/1991 Sb.
- Některé předpisy či ustanovení uvedeno hranici překračují zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem (řešícím zmírnění majetkových křivd způsobených židovským a spolkům v letech 1938 až 1945)
- Stanovení rozhodného období vždy věcí zákonodárce – jím zvolené období i věcné vymezení okruhu zmiňovaných historických nespravedlností je třeba důsledně respektovat (III. ÚS 107/04, Pl. ÚS 21/05) – ani z Ústavy, ani mezinárodních závazků nevyplývá povinnost historická bezpráví odčítovat, neexistuje ústavní právo na restituci /(II. ÚS 3995/16)

Základní východiska restitučního zákonodárství II

- Částečné napravení (odčinění) jen některých křivd, odčinění veškerých bezpráví spáchaných v rozhodném období nebylo s ohledem na potřebu zachování právní jistoty již nastolených právních vztahů a fiskální možnosti státu dosažitelné
- Současně uplatňován pokyn výkladu restitučních předpisů co nejvstřícněji vůči restituentům (in favorem restitutionis) (I. ÚS 2758/10), legislativní nedůslednost nemůže jít k tíži oprávněným osobám (I. ÚS 755/06)
- Restituční předpisy v postavení předpisů speciálních a výlučných k obecné občanskoprávní úpravě ochrany vlastnického práva, obecnou občanskoprávní ochranu nelze použít (NS 31 Cdo 1222/2001)
- Restituční zákonodárství se tak, jak uvedl Ústavní soud, stalo nástrojem definitivní legalizace majetkových převodů, ke kterým došlo před 1. 1.1990

Základní východiska restitučního zákonodárství III

- Pro uplatnění restitučních nároků stanovy prekluzivní lhůty
- Restituční nároky soukromoprávní povahy, pro neřešené otázky se uplatnily obecné občanskoprávní předpisy, výklad restitučních termínů v souladu s jejich soukromoprávním, a nikoliv veřejnoprávním, pojetím (např. stavba, zastavěný pozemek)
- Soudní přezkum rozhodnutí v restitučních otázkách – civilní soudy, řízení podle části páté o. s. ř.
- Restituční nároky pojmány jako prioritní, opodstatňující i zásah do dříve učiněných dispozic (například pozemek byl zahrnut pod privatizační projekt, dříve než rozhodnuto o restitučním nároku, následné úspěšné uplatnění restitučního nároku vede k získání vlastnictví na úkor privatizovaného majetku)
- Každý restituční předpis obsahuje rozdílný okruh subjektů, rozdílnou metodu restitučního procesu a různé režimy náhrad

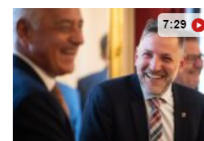
Známé kauzy limitů restitučních předpisů

Lichtenštejnové neuspěli u krajského soudu. Chtěli získat majetek na Břeclavsku, včetně Lednice

Majetek na Břeclavsku, mimo jiné zámky v Lednici a ve Valticích, stát a další instituce nemusí rodu Lichtenštejnů vrátet. Krajský soud v Brně ve čtvrtek potvrdil rozhodnutí soudu v Břeclavi, který zamítl žalobu Nadace knížete z Lichtenštejna požadující vydání majetku od státu. Lichtenštejnové přišli o tento majetek v roce 1945 na základě Benešových dekretů. Právní zástupce nadace Aleš Linhart řekl, že podá dovolání k Nejvyššímu soudu.

ZPRÁVY, KTERÉ JSTE NEČETLI

Pirátské fórum bych vypnul. Odejít teď z vlády je na hranici dezerce, tvrdí končíci hejtman Špoták

Debakl Pirátů? Uškodí jim nedisciplinovaná voličská základna i to

Vlastnictví Lichtenštejnů dovozováno z toho, že nemovitostí byly konfiskovány František Josef II., knížeti z Liechtensteinu, podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Žalobce nemovitosti od roku 1945 také držel a užíval, konfiskace však nebyla vyznačena v pozemkových knihách. Ke konfiskaci nemovitostí zůstavitele podle dekretu č. 12/1945 Sb. nedošlo, neboť nebyl německé národnosti, a dekret se tak na něj nevztahoval, a to i proto, že byl hlavou suverénního nezávislého státu Knížectví Lichtenštejnsko (po dobu II. světové války neutrálního).

NS 22 Cdo 4705/2016 (na něj navázali další spory s obdobnými závěry)

Pl. ÚS – st. 21/05, ...nedošlo v letech 1948 – 1989, tedy v době vymezené jako doba nesvobody zákonem č. [480/1991 Sb.](#), v době totalitního systému uplatňovaného komunistickou stranou, nikoliv křivd jiných...

předchůdci bylo odňato vlastnické právo jak fakticky (převzetím majetku státem v roce 1945 na základě dekretu č. 12/1945 Sb.), tak i konfiskačními akty. Dovolatel nyní poukazuje na skutečnosti, které měly konfiskaci bránit, odmítá, že byly splněny podmínky dekretu č. 12/1945 Sb. a dovolává se nezákonnosti konfiskačního rozhodnutí. I kdyby mu bylo možno přisvědčit a uznat, že mu byla konfiskací způsobena křivda (a k této otázce se soudy nemusí vyjadřovat, neboť je, jak plyne z dalšího výkladu, nevýznamná), šlo by o křivdu způsobenou před 25. 2. 1948, a takové křivdy se neodčínují

Majetek hlubocké větve Schwarzenbergů

hlidacipes.org/nejvetsi-pravni-krivda-v-dejinach-ceskoslovenska-lex-schwarzenberg-dodnes-budi-velke-emoce/

HlídacíPes^{org}
ŽURNALISTIKA VE VEŘEJNÉM ZÁJMU

INVESTIGACE ▾

NÁZORY ▾

VIDEO

REDAKCE ▾

PODPOŘTE NÁS

Nic, než co je spravedlivé – latinsky Nil nisi rectum – je rodové heslo hlubocké větve Schwarzenbergů. Spravedlnosti se přitom už 26 let snaží tato rodina domoci u českých soudů. Předkové Alžběty Pezoldové – rozené Schwarzenbergové – se proti českému státu nijak neprovinili, naopak ho v době okupace podporovali. Přesto zůstávají jediní, proti jejichž majetku vláda po druhé světové válce vydala zvláštní zákon – takzvaný Lex Schwarzenberg.

Tento zákon sice podle některých právních výkladů pozbyl účinnosti s novou Listinou základních práv a svobod po pádu komunismu, nikdy ale nebyl revidován nebo zrušen. Soudy se na něj ve všech sporech s potomky posledního majitele vyvlastněného majetku Adolfa Schwarzenberga stále odvolávají.

Jeden z nejzamotanějších případů české právní historie se HlídacíPes.org rozhodl

- Z mnohých rozhodnutí ÚS např. I. ÚS 267/07
- ...žalobkyně se domáhala žalobou před obecnými soudy ochrany vlastnického práva, jehož existenci dovozovala ze skutečnosti, že je dědičkou po původním vlastníkovi předmětné nemovitosti JUDr. A. S.. Jeho majetek byl konfiskován vyhláškou ze dne 4. 10. 1945 vydanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, neboť byl dr. S. označen za osobu německé národnosti. Proti tomuto rozhodnutí podal tehdejší právní zástupce JUDr. S. stížnost, o níž nebylo dosud rozhodnuto. Stěžovatelka se domnívala, že z toho důvodu nemohlo dojít k přechodu vlastnického práva až na základě speciálního zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenberků
- stěžovatelka podala návrh na zrušení zákona č. 143/1947 Sb., neboť jím byla zásadním způsobem porušena obecně uznávaná základní práva a svobody právního předchůdce stěžovatelky a jeho smyslem byla pouze politická perzekuce. S ohledem na to se stěžovatelka domnívá, že tento právní předpis je v rozporu s ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozovala Listina základních práv a svobod, a podle něhož se právní předpisy rozporné s Listinou staly k 31. 12. 1991 právně neúčinné, a byl i v rozporu s tehdy platnou ústavou z roku 1920) na zemi Českou, a že vlastnické právo nepřetržitě trvá.

- Podle stanoviska sp. zn. Pl. ÚS - st. 21/05 restituční zákony v podstatě legalizovaly vlastnictví státu k majetku, který stát získal konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními, bez ohledu na to, že by bez jejich existence jinak bývalo možné, v některých případech, uplatnit na takový majetek vlastnické právo podle obecných předpisů. Tím současně vyloučily možnost uplatnit tato práva jinak, tedy podle obecných předpisů, neboť tato úprava je speciální úpravou k předpisům obecným. [...] Byť k majetkovým křivdám, které mýnil [zákonodárce] zmírnit (nikoliv napravit) došlo v zásadě v rozporu s principy právního státu v minulém období, Ústava ani jiný právní předpis nevyžadují, aby tento majetek byl vrácen nebo za něj poskytnuta náhrada, a ani aby k tomuto účelu byly prováděny v právním řádu jakékoliv změny. Bylo svobodnou vůlí státu, zda umožní bývalým vlastníkům dotčeného majetku usilovat o jeho vrácení [...] Samo zakotvení restitučních nároků tedy bylo beneficiem státu - přesně vymezeným z hlediska časového a věcného. Jakékoliv zpochybnění tohoto vymezení má za následek zpochybnění aktu státu jako takového."
- Jinak řečeno, z tohoto stanoviska vyplývá, že pokud stát sám nepřikročil k aktu, kterým by dobrovolně obnovil vlastnické právo tam, kde bylo v minulosti státem násilně odňato, nelze se cestou žalob podle obecných občanskoprávních předpisů domáhat ochrany vlastnického práva.
- Závěry stanoviska proto vylučují, aby se stěžovatelka úspěšně domáhala ochrany svého tvrzeného vlastnického práva k majetku, který měl být konfiskován mimo rozhodné období a k jehož restituci stát nepřistoupil speciálními restitučními zákony.

Restituce podle zákona č. 87/1992 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

- Deklarovaný cíl: *Zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25.února 1948 do 1.ledna 1990 v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech*
- Zákon se nevztahuje na zmírnění křivd, které vznikly převzetím zemědělské půdy, využívané k zemědělské výrobě, včetně souvisejících obytných a hospodářských budov, a dále na zmírnění křivd upravených zvláštním zákonem

- Oprávněné osoby - fyzické osoby, jejíž věc přešla do vlastnictví státu v případech v zákoně vypočtených, pokud je státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky, případně její v zákoně stanovení právní nástupci (§ 3 odst. 4)
- Povinnost vydat věc se vztahuje na ty případy, kdy v rozhodném období věc přešla na stát
  - a) podle § 453a občanského zákoníku (přechod na stát, pokud se vlastník protiprávním jednáním zbavil možnosti s věcí nakládat) nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu (zajištění majetku uprchlého do ciziny)
  - b) na základě prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
  - c) v případech, kdy občan zdržující se v cizině věc zanechal na území republiky,
  - d) smlouvou o darování nemovitosti uzavřenou dárce v tísní,
  - e) v dražebním řízení provedeném zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
  - f) na základě soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky. V takovém případě je však oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
  - g) na základě kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek,
  - h) na základě odmítnutí dědictví v dědickém řízení, učiněného v tísní,
  - i) vyvlastněním za náhradu, pokud věc existuje a nikdy nesloužila účelu, pro který byla vyvlastněna,
  - j) vyvlastněním bez vyplacení náhrady,
  - k) znárodněním vykonaným v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy

- Povinné osoby – stát nebo právnické osoby (s výjimkou osob se zahraniční účastí)
- Vydání věci - písemnou výzvu oprávněné osoby vůči osobě povinné, oprávněná osoba prokazuje svůj nárok a způsob převzetí . U movité věci, kde se věc nalézá.
- Povinná osoba uzavře s oprávněnou dohodu ve stanovené lhůtě. Nevyhoví-li požadavku oprávněné osoby, může ta ve lhůtě jednoho roku uplatnit nároky u soudu.
- Překážky vydání věci: zásadní přestavba pro které stavby ztratily svůj původní stavebně technický charakter, pozemky, na nichž byla umístěna zaniklá stavba, pozemky, na nichž bylo umístěna stavba zřízení po převzetí pozemku státem, pozemek, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání.
- Za nevydané věci peněžitá náhrada

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY A Restituce podle zákona č. 87/1991 Sb. –
Lobkovický palác (součást areálu pražského hradu)

Restituce dle zákona č. 87/1991 Sb. a kulturní památky/národní kulturní památky

- NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Specifická „blokace“ :

- zákon č. 87/1991 Sb. - § 8/6

- „*věc, která je prohlášena za národní kulturní památku, se nevydá až do doby, kdy Česká národní rada a Slovenská národní rada přijmou nový zákon o správě a ochraně kulturních památek*“.

- **Nález ÚS Pl. ÚS 25/98 , č. 57/1999 Sb.** - vydání Lobkovicova paláce (diskriminační překážka uplatnění restitučního nároku zrušena)

- písemná analýza studenty

- diskuse

- OSTATNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Nikdy žádné omezení

Restituce podle zákona č. 229/1991 Sb. o půdě I.

Působnost zákona: půdu, která tvoří zemědělský nebo lesní půdní fond , obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků, c) obytné a hospodářské budovy a stavby, sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků, majetek – živý a mrtvý inventář vypočtená v § 20 tohoto zákona

Oprávněné osoby: občan ČSFR jehož půda, budovy a stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 způsobem uvedeným v § 6 odst. 1.

Zemřela-li osoba, jejíž nemovitost přešla v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby v případech uvedených v § 6, před uplynutím lhůty uvedené v § 13, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky, fyzické osoby ve stanovením pořadí posloupnosti.

Restituce podle zákona č. 229/1991 Sb. o půdě II

Vydáván majetek, který přešel v rozhodném období na stát nebo jinou právnickou osob některým z následujících způsobů:

- a) výroku o propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabrání věci v trestním řízení, případně v trestním řízení správním podle dřívějších předpisů, jestliže výrok byl zrušen podle zvláštních předpisů, 5)
- b) odnětí bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, nebo podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě,
- c) postupu podle § 453a občanského zákoníku nebo podle § 287a zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 67/1952 Sb.,
- d) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR č. 81/1949 Sb. SNR, o úpravě právních poměrů pastvinářského majetku bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů,
- e) odnětí bez náhrady postupem podle zákona SNR č. 2/1958 Sb. SNR, o úpravě poměrů a obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbáriátníků, komposesorátů a podobných útvarů,
- f) prohlášení a smlouvy o postoupení pohledávek pro případ vystěhování (tzv. renunciační prohlášení),
- g) toho, že občan zdržující se v cizině nemovitost zanechal na území republiky nebo jehož majetek přešel na stát podle zákona č. 183/1950 Sb., o majetku zanechaném na území Československé republiky osobami, které optovaly pro Svaz sovětských socialistických republik a přesídlily a jeho území,
- h) smlouvy o darování nemovitostí uzavřené dárce v tísni,
- i) dražebního řízení provedeného na úhradu pohledávek státu,
- j) soudního rozhodnutí, kterým byla prohlášena za neplatnou smlouva o převodu majetku, kterou občan před odchodem do ciziny převedl věc na jiného, bylo-li důvodem neplatnosti opuštění republiky, popřípadě uznání takovéto smlouvy účastníky za neplatnou; v takovém případě je oprávněnou osobou nabyvatel podle uvedené smlouvy, a to i pokud tato smlouva nenabyla účinnosti,
- k) kupní smlouvy uzavřené v tísni za nápadně nevýhodných podmínek,
- l) odmítnutí dědictví v dědickém řízení učiněného v tísni,
- m) vyvlastnění za náhradu, pokud nemovitost existuje a trvale neslouží účelu, pro který byla vyvlastněna,
- n) vyvlastnění bez vyplacení náhrady,
- o) znárodnění nebo zestátnění 5a) vykonaného v rozporu s tehdy platnými zákonnými předpisy nebo bez vyplacení náhrady,
- p) převzetí nemovitostí bez právního důvodu,
- r) politické perzekuce 6) nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody, 7)
- s) odevzdání do vlastnictví družstva podle zvláštních předpisů 8),
- t) příkázání do užívání právnické osoby na základě zákona č. 55/1947 Sb., o pomoci rolníkům při uskutečňování zemědělského výrobního plánu, nebo vládního nařízení č. 50/1955 Sb., o některých opatřeních k zajištění zemědělské výroby,
- u) převodu společně užívaných singulárních lesů a lesních družstev na území České republiky, pokud členy družstva byly výlučně fyzické osoby.

Restituce podle zákona o půdě III

- Proces uplatnění restitučních nároků
- Oprávněná osoba v zákonné prekluzivní lhůtě musela uplatnit svůj nárok na vydání věci u pozemkového úřadu a současně povinnou osobu (stát nebo jinou právnickou osobu, která věc drží) vyzvat k vydání nemovitosti. Vlastnické právo pak založeno až pravomocným rozhodnutím pozemkového úřadu ve správním řízení.
- Pokud povinná osoba nevydala, rozhodl pozemkový úřad
- V případně negativního rozhodnutí pozemkového úřadu, mohl nastat jeho soudní přezkum

Pokud nebylo možné požadované nemovitosti vydat pro některou z překážek, má oprávněná osoba právo na převod náhradních pozemků nebo na poskytnutí peněžní náhrady, u nemovitostí prioritě náhradního pozemku

Restituce podle zákona č. 229/1991 Sb. o půdě IV

Překážky vydání věcí

- a) k pozemku bylo zřízeno právo osobního užívání, s výjimkou případů, kdy bylo toto právo zřízeno za okolností uvedených v § 8,
- b) na pozemku bylo zřízeno veřejné nebo neveřejné pohřebiště,
- c) pozemek byl po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby **zastavěn**; pozemek lze vydat, nebrání-li stavba zemědělskému nebo lesnímu využití pozemku, nebo jedná-li se o stavbu movitou, nebo dočasnou, nebo jednoduchou, nebo drobnou a nebo stavbu umístěnou pod povrchem země. Za zastavěnou část pozemku se považuje část, na níž stojí stavba, která byla zahájena před 24. červnem 1991, a část pozemku s takovou stavbou bezprostředně související a nezbytně nutná k provozu stavby.
- d) na pozemku byla na základě územního rozhodnutí, s výjimkou osad dočasně umístěných, zřízena zahrádková nebo chatová osada e) na pozemku, který byl vyňat ze zemědělského půdního fondu, bylo na základě územního rozhodnutí zřízeno tělovýchovné nebo sportovní zařízení
- f) nelze-li provést identifikaci parcel z důvodu nedokončeného přidělového řízení podle dekretu č. 12/1945 Sb., dekretu č. 28/1945 Sb., zákona č. 142/1947 Sb. a zákona č. 46/1948 Sb.

Restituce podle zákona č. 229/1991 Sb., o půdě a národní kulturní památky

• NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Specifická „blokace“ :
  - § 11/5 zákona o půdě v původním znění
  - „*Nemovitost, která je prohlášena národní kulturní památkou, nelze vydat až do doby přijetí zákonů upravujících správu a ochranu kulturních památek*“.
  - Nález ÚS Pl. ÚS 71/04 ze dne 17.5.2005, , č. 272/2005 Sb. - vydání hradu Kokořín (diskriminační překážka uplatnění restitučního nároku zrušena)
    - písemná analýza studenty
    - diskuse

• OSTATNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Nikdy žádné omezení

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY A restituce dle zákona č. 229/1991 Sb. (hrad Kokořín)

- Památkový katalog:

- [http://pamatkovykatalog.cz/?element=2163728&sequence=2&mode=parametric&protectionType\[0\]=2&protectionType\[1\]=4&isProtected=1&region\[0\]=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county\[0\]=M%C4%9Bln%C3%ADk&municipality\[0\]=Koko%C5%99%C3%ADn&action=element&presenter=ElementsResults](http://pamatkovykatalog.cz/?element=2163728&sequence=2&mode=parametric&protectionType[0]=2&protectionType[1]=4&isProtected=1&region[0]=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county[0]=M%C4%9Bln%C3%ADk&municipality[0]=Koko%C5%99%C3%ADn&action=element&presenter=ElementsResults)

Církevní restituce

- zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, výčtovou metodou stanoven konkrétní objekty, jejichž vlastníky se opětovně stávají označené církevní právnické osoby
- § 29 zákona o půdě blokační ustanovení, zakazující převod majetku, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, do přijetí zákonů o tomto majetku (zrušeno přijetím zákona č. 428/2012 Sb.)
- Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi – vymezil rozsah restituovatelného majetku a skutkové podstaty obdobné zákonu o půdě, současně upravil finanční náhradu za nevydávaná majetek, které má vést k ukončení financování státem.
- Cíl zákona podle § 1: zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženskými společnostmi, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi podle jiného právního předpisu v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi).

Zákon č. 428/2012 Sb.

- **Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 12/13** ze dne 26.2. 2013 ve věci návrhu na zrušení zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)
  - Návrh zrušit zákon o církevních restitucích jako celek zamítnut

Skutečnostmi, v jejichž důsledku došlo v rozhodném období k majetkovým křivdám, jsou

- a) odnětí věci bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy, nebo podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě),/ o odnětí podle č. 142/1947 Sb. rozhodná okamžik dne faktického převzetí, případně, zda se osobě dostalo náhrady
- b) odnětí věci podle zákona č. 185/1948 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče, zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, zákona č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), zákona č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku, a zákona č. 124/1948 Sb., o znárodnění některých hostinských a výčepnických podniků a ubytovacích zařízení,
- c) úkony učiněné Náboženskou maticí, jimiž nakládala s majetkem, který nevlastnila, zejména při postupu podle vyhlášky č. 351/1950 U. l. I., o převzetí správy některých majetkových podstat náboženským fondem,
- d) dražební řízení provedené zkrácenou formou na úhradu pohledávky státu,
- e) darovací smlouva, pokud k darování došlo v tísní,
- f) kupní smlouva, pokud k uzavření kupní smlouvy došlo v tísní nebo za nápadně nevýhodných podmínek,
- g) odmítnutí dědictví v dědickém řízení, pokud k odmítnutí dědictví došlo v tísní,
- h) vyvlastnění za náhradu, pokud věc existuje a neslouží účelu, pro který byla vyvlastněna,
- i) znárodnění anebo vyvlastnění vykonané v rozporu s tehdy platnými právními předpisy nebo bez vyplacení náhrady,
- j) politická nebo náboženská perzekuce anebo postup porušující obecně uznávané principy demokratického právního státu nebo lidská práva a svobody, včetně odepření nebo neposkytnutí ochrany vlastnického práva nebo odmítnutí ukončení procesu rozhodování o majetkových nárocích před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci, nebo
- k) převzetí nebo ponechání si věci bez právního důvodu.

Oprávněné osoby

- a) registrovaná církev a náboženská společnost,
- b) právnická osoba zřízená nebo založená jako součást registrované církve a náboženské společnosti,
- c) právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům,
- d) Náboženská matice,

za podmínky, že v rozhodném období utrpěla tato osoba nebo její právní předchůdce majetkovou křivdu /otázka právního nástupnictví na autonomii církví,
například Česká provincie Řádu bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě, se sídlem v Opavě, Město, Rybí trh 185/16, identifikační číslo osoby 449 41 439, nástupníkem nástupce Řádu německých rytířů („der Deutsche Ritter Orden)/

Povinné osoby:

- a) Pozemkový fond České republiky (jeho nástupcem Státní pozemkový úřad – organizační složka státu)
- b) Lesy České republiky, s. p.,
- c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu,
- d) státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace,

Podmínky vydání a jeho rozsah rozdílné podle povinné osoby

- SPÚ a LČR vydává nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností **a** stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

Jiná organizační složka státu, státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace vydávají

- nemovitou věc, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období **A** funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona, nebo b) oprávněné osobě nebo jejímu právnímu předchůdci v rozhodném období sloužila k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.
- movitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, **pokud funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona.**

- Přestože byly převody majetku předpokládaného k církevním restitucím blokovány zákazem převodu podle § 29 zákona o půdě, ne vždy respektováno
- Podle § 18 zák. č. 428/2012 Sb. mohla oprávněná osoba podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s blokačním ustanovením

Např. 28 Cdo 5223/2017, Římskokatolická farnost Novosedly nad Nežárkou, vs Rybářství Třeboň a. s

- Úvaha odvolacího soudu o tom, že dovolatelka nemohla být v dobré víře, jež by svědčila o oprávněnosti její držby předmětných pozemků, není v posuzované věci nepřiměřená zjištěným skutkovým okolnostem, opírá-li se o skutkový závěr, že zpracovatelem privatizačního projektu (v jehož přílohách byly předmětné pozemky výslovně, a tudíž pro všechny tehdejší i následné členy statutárních orgánů zúčastněných právnických osob zcela zřetelně, označeny jako majetek, který byl před rokem 1950 majetkem církevním) bylo Státní rybářství Třeboň, státní podnik, za který jednal jeho tehdejší ředitel J. H., jenž byl v době převodu předmětných pozemků zároveň členem statutárního orgánu právní předchůdkyně dovolatelky, později i dovolatelky (je jím nepřetržitě až do současnosti), a jenž podepsal protokol o předání a převzetí privatizovaného majetku ze dne 27. 5. 1992 jak za Státní rybářství Třeboň, s. p., (jakožto ředitel), tak za předávající Fond národního majetku (jakožto pověřený zástupce), a tak i za přijímající Státní rybářství Třeboň a. s. (jakožto předseda představenstva).
- V uvedených souvislostech nadto dlužno zdůraznit, že judikatura restituční nároky dlouhodobě pokládá za nároky primární, jejichž prosazení ospravedlňuje i zásah do již provedených majetkoprávních přesunů, když opačný výklad by jednotlivá blokační ustanovení chránící restituenty činil zcela bezcennými.

Překážky vydání

§ 8 (1) Věc nelze vydat v případě, že se jedná o

- a) zastavěný pozemek; za zastavěný pozemek se považuje část pozemku, která byla poté, kdy se stala předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, zastavěna stavbou nebo částí stavby schopnou samostatného užívání (dále jen „stavba“), byla-li stavba zřízena v souladu se stavebním zákonem⁵) a je užívána, a dále část pozemku s takovou stavbou bezprostředně související a nezbytně nutná k užívání stavby; za zastavěný pozemek se rovněž považuje část pozemku zastavěná stavbou, která je ve vlastnictví jiné osoby než je stát nebo oprávněná osoba, a dále část pozemku s takovou stavbou bezprostředně související a nezbytně nutná k užívání stavby,
- b) nemovitou věc, která tvoří území vojenského újezdu, a o stavbu, která se na tomto území nachází,
- c) církevní matriky, které přešly do majetku státu podle § 27 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách,
- d) nemovitou věc užívanou k plnění úkolů bezpečnostního sboru nebo k přípravě na plnění těchto úkolů,
- e) pozemek vyňatý ze zemědělského půdního fondu, na kterém bylo zřízeno v souladu se stavebním zákonem sportovní hřiště, které je užíváno,
- f) část pozemku nebo stavby, která je potřebná pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury, vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, pro kterou lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit; to neplatí, postačí-li pro veřejně prospěšnou stavbu zřízení věcného břemene,
- g) nemovitou věc tvořící území národního parku nebo národní přírodní rezervace a stavbu, která se na tomto území nachází, nebo
- h) věc konfiskovanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

Restituce církevního majetku – movité věci Madona z Veverí – restituce dle zákona č. 428/2012 Sb.

- obraz Madony s Ježíškem v náručí byl vytvořen okolo roku 1345 a je připisován okruhu Mistra vyšebrodského oltáře, který působil právě v této době. Na Moravu jej zřejmě přivezl markrabě Jan Jindřich Lucemburský, bratr Karla IV., na jehož dvoře působila dílna Mistra vyšebrodského oltáře.. První zmínky o obrazu nacházíme ve farní kronice z doby po skončení Třicetileté války. S jistotou můžeme říci, že podle guberniálního rozkazu z roku 1791 se obraz, který byl již prokazatelně zapsán v majetku farnosti, měl stěhovat do farního chrámu ve Veverské Bítýšce. Obraz byl však o tři roky později, v roce 1794, umístěn zpět v kostelíku Matky Boží, a to jako oltářní obraz zasazený nově do rokokového rámu. Důvodem zamýšleného trvalého přenesení obrazu do farního kostela ve Veverské Bítýšce bylo nařízení o zrušení kostelíku dle josefinských reforem, k čemuž však nedošlo.
- Roku 1932 deskový obraz objevil historik umění profesor Evžen Dostál, který o něm také mimo jiné napsal, že se jedná o jeden z nejvzácnějších gotických obrazů u nás. Obraz Madony z Veverí se tak dostal ve známost a na podzim roku 1936 byl vystaven na výstavě moravského gotického malířství a sochařství v Moravském zemském muzeu v Brně. Následně byl předán na výstavu a k restaurování do Prahy a vzhledem k následným válečným a politickým událostem následujících let zde již zůstal. Ovšem pouze fyzicky, nikoli majetkově. Až tehdejší ministerstvo zemědělství jej v roce 1958 převedlo Národní galerii v Praze. Po několika soudních příich se obraz veverské Madony v roce 2016 vrátil zpět do brněnské diecéze, do majetku farnosti Veverská Bítýška, která ho zapůjčila jako exponát do Diecézního muzea spadajícího pod správu Biskupství brněnského
- informace k obrazu ze stránek <https://www.dieceznimuzeum.cz/index.php?page=madona-z-veveri>

Madona z Veverří

- národní kulturní památka dle 182/2015 Sb. o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky
- tč.: vydána dle zák. č. 428/2012 Sb. a umístěna v prostorách Diecézního muzea v Brně
- Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 945/2016

Vydání movité věci: § 7/2 zákona č. 428/2012 Sb.:

- *povinná osoba vydá oprávněné osobě **movitou věc** ve vlastnictví státu, která **náležela do původního majetku** registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla **oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona**“*

Hrad Bouzov

NS 28 Cdo 4218/2017

- Nemovité věci, jejichž vydání se žalobce domáhal (dále jen jako „předmětné nemovitosti“) byly zabaveny právnímu předchůdci žalobce – Řádu německých rytířů („der Deutsche Ritter Orden“) na základě výnosu říšského komisaře pro sudetoněmecké oblasti ze dne 27. 2. 1939 a jako jejich vlastník byl v knihovní vložce č. 441 (nemovitosti v knihovních vložkách č. 256 a 438 nebyly již předmětem tohoto řízení – srov. usnesení na č. l. 2448 a 3000 ve spojení s porovnáním parcel na č.l. 267 – 270) zapsán německý subjekt Gesellschaft zur Förderung und Pflege deutscher Kulturdenkmäler e. V. Berlin;
- Dne 12. 7. 1946 byla ohledně těchto nemovitostí poznamenána národní správa a dne 17. 6. 1949 bylo vyznačeno podání žádosti o restituci podle zákona č. 128/1946 Sb. Právnímu předchůdci žalobce vzniklo po skončení druhé světové války na základě dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě, ve spojení se zákonem č. 128/1946 Sb. právo domáhat se obnovení vlastnického práva k předmětným nemovitostem, avšak k uplatnění tohoto restitučního nároku nedošlo (k zahájení nemohlo dojít dopisy adresovanými různým státním orgánům velmistrem R. S. a provinciálem S. D. v roce 1945, resp. 1947). Uplatnění restitučního nároku neměly soudy za prokázané ani ze zápisu v knihovní vložce č. 441, neboť dle sdělení Okresního soudu v Litovli ze dne 17. 12. 1949 (adresovaného Finanční prokuratuře v Brně) nebyl u tohoto soudu podán žádný návrh na restituci zemědělského majetku Řádem německých rytířů, žádný návrh nebyl nalezen ani v archivních dokumentech a dne 17. 6. 1949 (tedy dne, který je uveden jako datum uplatnění restitučního nároku i v knihovní vložce č. 441) byl podán restituční návrh ve vztahu k nemovitostem zapsaným mj. v knihovní vložce 441 Severomoravským lesním družstvem XY. Jelikož se vlastnické právo žalobce k předmětným nemovitostem po druhé světové válce neobnovilo, neměly soudy za prokázané, že „by v rozhodném období žalobce byl vlastníkem předmětných věcí“ a že by „žalobci v rozhodném období bylo odňato vlastnické právo postupem citovaným v § 5 zákona číslo 428/2012 Sb.“. Navíc byl majetek, jehož vydání se žalobce domáhá, konfiskován na základě dekretu prezidenta č. 12/1945 Sb., a to německému subjektu Gesellschaft zur Förderung und Pflege deutscher Kulturdenkmäler e. V., pročež je v projednávané věci dána restituční výluka dle ustanovení § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb.

- Správnost závěru soudů nižších stupňů o tom, že měl právní předchůdce žalobce uplatnit restituční nárok podle zákona č. [128/1946 Sb.](#), nezpochybňuje ani dovolatelem nastolená otázka, zda vůbec existoval pasivně legitimovaný subjekt, vůči kterému mohl právní předchůdce žalobce restituční nárok podle zákona č. [128/1946 Sb.](#) uplatnit (žalobce zde dovozuje zánik vlastníka předmětných nemovitostí v době druhé světové války – Gesellschaft zur Förderung und Pflege deutscher Kulturdenkmäler e. V. – bez právního nástupce). V uvedeném směru dovolací soud uvádí, že restituční nárok podle zákona č. [128/1946 Sb.](#) směřoval sice proti „tomu, kdo věci (práva) neplatným převodem nabyt nebo kdo měl z jiného neplatného majetkově-právního jednání prospěch, anebo proti jejich právním nástupcům, ačli právní nástupce, který není osobou státně nespolehlivou, neprokáže, že nevěděl ani nemusil vědět, že k majetkovému převodu anebo k jinému majetkově-právnímu jednání, z něhož se nárok odvozuje, došlo pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické persekuce“ (srov. § 4 odst. 2 zákona), tedy ve vztahu k předmětnému majetku proti (dle skutkových zjištění soudů nižších stupňů) Gesellschaft zur Förderung und Pflege deutschen Kulturdenkmäler e. V., nicméně dle zjištění soudů nižších stupňů byla ve vztahu k předmětnému majetku v červenci 1946 zavedena národní správa, přičemž jak dle poválečné tak i dle polistopadové rozhodovací praxe se v případě zavedení národní správy do majetkové podstaty restituční nárok dle zákona č. [128/1946 Sb.](#) uplatňoval proti národnímu správci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. [22 Cdo 5192/2016](#), R I 363/47, R I 100/48, R I 286/48). Proto je zde bez významu, zda Gesellschaft zur Förderung und Pflege deutscher Kulturdenkmäler e. V. (tj. vlastnice předmětného majetku v průběhu války) zanikla s právním nástupcem nebo bez něj (s ohledem na zavedení národní správy mohl být restituční nárok uplatněn proti národnímu správci).

- Dovolací soud ve vztahu k námitkám dovolatele zpochybňujícím konfiskaci předmětného majetku poukazuje na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu i Ústavního soudu, jež se opakovaně přihlásila k právnímu závěru, že právním důvodem konfiskace majetku podle dekretu č. 12/1945 Sb. byl dekret samotný; docházelo k ní tudíž k datu jeho účinnosti (23. 6. 1945), k němuž se předmětné nemovitosti staly majetkem Československého státu, přičemž následné konfiskační rozhodnutí mělo jen deklaratorní.
- Tvzení o vadách v konfiskačním řízení vydaného rozhodnutí (případně i zrušení určitého aktu soudem) proto samo o sobě není s to účinky konfiskace zpochybnit, neboť právním titulem přechodu vlastnického práva zde není tento správní akt, nýbrž dekret samotný. Konfiskaci nevylučovala by ani okolnost, že národní správa na předmětný majetek byla zrušena až v roce 1950, neboť dle skutkových zjištění soudu prvního stupně byla národní správa hradu Bouzova sice zrušena až výměrem Okresního národního výboru v Litovli ze dne 29. 4. 1950, nicméně zpětně ke dni 30. 4. 1947; nadto byl poválečnou rozhodovací praxí vysloven závěr, že „ani vyslovením konfiskace nenastává v osobě národního správce a jeho postavení, jak o něm bylo shora pojednáno, zásadně žádná změna“ (srov. R I 100/48).
- Případná církevní povaha konfiskovaného majetku konfiskaci také nevylučuje, nebyly-li dovolatelem uváděné teoretické úvahy legislativně reflektovány (srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 133/2018). Namítá-li dovolatel, že jím označené konfiskační vyhlášky vůbec nenabýly právní moci, není tato argumentace relevantní, když sám dovolatel konstatuje, že se vztahuje k vyhláškám týkajícím se jiného majetku, než toho, který je předmětem řízení v nyní posuzované věci. Tvrdí-li pak, že k převzetí požadovaných nemovitostí došlo až dne 22. 3. 1949, opomíjí, že toho dne byl sice dle skutkových zjištění soudů nižších stupňů sepsán zápis o odevzdání hradu, nicméně jako den přechodu byl uveden den 1. 5. 1947.
- Ve vztahu k námitce, že k žalobou požadovanému majetku ani nebyly konfiskační vyhlášky vydány, odkazuje dovolací soud opět na stanovisko pléna Ústavního soudu ČR z 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05, publikované pod č. 477/2005 Sb. (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 28 Cdo 458/2018), dle něhož ve věcech konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. zpravidla docházelo ke konfiskaci přímo ze zákona bez správního řízení, byl-li vlastník věci již jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů označen a jestliže on sám nenavrhl, aby bylo ve správním řízení rozhodnuto, nebo vydání takového deklaratorního rozhodnutí neuznal za potřebné sám správní úřad

Snaha o restituci hradu bouzov

Bouzov I

NS 28 Cdo 4218/2017

NS 28 Cdo 2486/2021

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 2426/19
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. června 2023 sp.zn. II. ÚS 3347/21
- https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2023/2-3447-21_AN_disent.pdf

- **Disent D. Uhlíře**

- Na rozdíl od svých kolegů jsem toho názoru, že stěžovatelce byl odňat majetek nikoliv jednorázově, jedním rozhodnutím nebo předpisem, ale mnohaletým procesem započatým již za okupace. Stěžovatelka byla rozpuštěna výnosem Říšského komisaře pro sudetoněmecké oblasti a její majetek byl zkonfiskován, jeho nemovitosti byly dne 18. 12. 1940 zapsány do pozemkové knihy jako říšský majetek (zjednodušeně řečeno). Následně na tento za okupace zkonfiskovaný majetek byl vztažen dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Již jednou odňatý majetek byl tedy stěžovatelce odejmut podruhé. Potřetí byl tento majetek odňat v důsledku únorového převratu, kdy po 25. 2. 1948 byla možnost domoci se vrácení majetku právní cestou via facti vyloučena. Vzájemně navazujícími postupy tří zcela rozdílných státních režimů tak byl majetek stěžovatelce během osmi let nevratně odňat. Podle Radbruchovy formule lze toto řetězení právních aktů (a politických událostí) považovat za případ, kdy „...rozpor mezi pozitivním právem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon jako nepatřičné právo spravedlnosti ustoupit.“ Proto jsem toho názoru, že ústavní stížnost zamítnuta být neměla.